

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1996/59

Karar Sayısı : 1997/70

Karar Günü : 9.12.1997

Resmi Gazete tarih/sayı:16.01.2003/24995

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Hassa Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 423. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'nın 2., 10., 36. ve 141. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Mağdurenin kızlığını bozma savıyla sanık hakkında açılan kamu davasında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 423. maddesinin birinci fıkrasını Anayasa'ya aykırı bulan Mahkeme iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 423. maddesinin itiraz konusu birinci fıkrası şöyledir:

"Ceza işlerini gören makam ve mahkemeler her sene temmuzun 20 sinden eylülün beşine kadar tatil olunur."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuruda dayanılan Anayasa kuralları şunlardır:

1- "MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

2- "MADDE 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

3- "MADDE 36.- Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz."

4- "MADDE 141.- Mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır. Duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına ancak genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde karar verilebilir.

Küçüklerin yargılanması hakkında kanunla özel hükümler konulur.

Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.

Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince Yekta Güngör ÖZDEN, Selçuk TÜZÜN, Ahmet Necdet SEZER, Samia AKBULUT, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Lütfi F. TUNCEL ve Fulya KANTARCIOĞLU'nun katılmalarıyla 9.9.1996 günü yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, iptali istenilen Yasa kuralı, aykırılık savına dayanak yapılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleriyle diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anayasa'nın 2., 36. ve 141. Maddeleri Yönünden İnceleme

CMUK'nun 423. maddesinin itiraz konusu birinci fıkrasına göre ceza işlerini gören makam ve mahkemeler her yıl 20 Temmuz - 5 Eylül arası tatil olur. Ancak hazırlık soruşturması ile tutuklu işlere ait duruşmaların ve acele sayılacak diğer hususların tatil süresi içinde ne surette yapılacağı aynı maddenin ikinci fıkrasına göre Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca belirlenir.

Mahkeme, CMUK'nun 423. maddesinin birinci fıkrası gereğince, ceza işlerini gören makam ve mahkemelerin her yıl 20 Temmuz - 5 Eylül tarihleri arasında 45 gün süreyle tatil olmasının devlet hizmetlerindeki devamlılığı engellemesi nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesindeki "hukuk devleti" ilkesine, bu süre içerisinde kişilerin hak arama hürriyetinden mahrum bırakılması nedeniyle 36. maddesindeki "hak arama hürriyetine" ve bu düzenlemenin "davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir" şeklindeki 141. maddesinin son fıkrasına aykırı olduğunu ileri sürmektedir.

Anayasa'nın, Cumhuriyetin nitelikleri başlıklı 2. maddesine göre, Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletidir. Hukuk devleti insan haklarına saygılı ve bu hakları koruyan, âdil bir hukuk düzeni kuran ve bunu devam ettirmekle kendini yükümlü sayan, davranışlarında hukuk kurallarına ve Anayasa'ya uyan, işlem ve eylemleri yargı denetimine bağlı olan devlettir.

Temel hak ve özgürlükler arasında özgün yeri bulunan hak arama özgürlüğü, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 10., Avrupa İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetlerini Korumaya Dâir Sözleşme'nin 6. maddesine koşut olarak Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenmiş, herkesin meşrû bütün vasıta ve yollardan yararlanarak yargı yerlerinde davacı veya davalı sıfatıyla iddia ve savunma hakkına sahip bulunduğu belirtilerek iddia ve savunmanın her türlü etki ve kaygıdan uzak, serbestçe kullanılması güvenceye kavuşturulmuştur.

Anayasa'nın 141. maddesinin son fıkrasında ise, "Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir" denilerek bir usul ekonomisi kuralı getirilmiştir. Bu kuralla, yargılama işlemlerinin hızlandırılarak davaların makûl sürede sonuçlandırılması ve yargılama giderlerinin azaltılarak hak arama özgürlüğünün sınırlarının genişletilmesi amaçlanmıştır.

Mahkemeler için her yıl belirli bir tatil dönemi öngören CMUK'nun 423. maddesinin birinci fıkrasının, yaz aylarında ağırlıklı biçimde tarımsal faaliyetlerle uğraşanların işlerini aksatmamak, hakimler ve savcıların acele işler dışında toplu olarak dinlenmelerini sağlayarak yargılama işlemlerinin daha yoğun olduğu dönemlerde izin kullanmalarını önlemek amacıyla getirildiği anlaşılmaktadır.

Böylece, devletin temel işlevlerinden olan yargı hizmetinin verimli ve düzenli yürütülmesi amaçlanmıştır. Kaldı ki, adli tatil döneminde de kimi yasal düzenlemelerle gecikmesinde sakınca olan davaların görölmesine de olanak tanınmaktadır.

Bu durumda, itiraz konusu kural uyarınca 20 Temmuz ile 5 Eylül arasında ceza işlerini gören makam ve mahkemelerin tatile girmesinin usul ekonomisini etkileyecek ya da hak arama özgürlüğünün sınırlandırılmasına yol açacak bir gecikmeye neden olmayacağı sonucuna varılmıştır.

Açıklanan nedenlerle, kural Anayasa'nın 2., 36. ve 141. maddelerine aykırı değildir, iptal isteminin reddi gerekir.

B- Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden İnceleme

Mahkeme, CMUK'nun 423. maddesinin birinci fıkrasına göre, ceza işlerini gören makam ve mahkemelerce, tatil döneminde tutuklu ve acele sayılan davalara bakıldığını, diğer davalara ise bakılmadığını, bu durumun Anayasa'nın 10. maddesindeki eşitlik ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmektedir.

Anayasa'nın 10. maddesinde belirtilen "Yasa önünde eşitlik ilkesi", hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

Yasalarla adli tatil içinde de görölmesi sağlanan davaların, niteliklerinden kaynaklanan özellikleri nedeniyle süratle sonuçlandırılmaları zorunluluğu, onların diğer davalarla aynı konumda olmadıklarını göstermektedir.

Adli tatil dönemi içinde bakılan davalarla bakılmayan davalar, korudukları hukukî yarar yönünden aynı nitelikte bulunmadıklarına göre, bunlar arasında eşitlik karşılaştırılması yapılması da olanaklı değildir.

Bu nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 10. maddesine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

VI- SONUÇ

4.4.1929 günlü, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 423. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE,

9.12.1997 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Selçuk TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Ahmet Necdet SEZER	Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN
Üye	Üye	Üye
Mustafa BUMİN	Sacit ADALI	Ali HÜNER
Üye	Üye	
Lütfi F. TUNCEL	Fulya KANTARCIOĞLU	